

Hva kan vi lære av kulturforskjeller?

– Jeg ser på kultur som et par briller; det er hva man ser med og ikke det man ser.

Det sa professor i sosialantropologi Unni Wikan da hun i januar holdt foredrag for avdelingsrådgivere og støtteleger i regi av Legeforeningens helse- og omsorgsutvalg.

Må ikke forstå oss i hjel

– Det er mye ikke-verbal kommunikasjon som i enkelte kulturer kommuniserer bestemte meninger. Det er derfor viktig å lære seg kodene. Det å sitte med beina i kors eller stå med hendene i siden, gir i enkelte kulturer f.eks. signaler om at man er arrogant, mens det å la hodet hvile i hendene gir signaler om at man er lat, sa Wikan. Hun får stadig spørsmål om det ikke er vanskelig for henne som kvinne å reise så mye som hun har gjort, bl.a. i Midt-Østen. – Jeg har aldri opplevd det

Kursleder Øystein Melbø Christiansen og Unni Wikan. Foto Lisbet T. Kongsvik

som vanskelig, fordi jeg vet at jeg på jeg kan kodene, sa hun.

– Wikan delte noen av sine erfaringer fra hennes mange opphold i Midt-Østen og Asia. – Mange muslimske samfunn er strengt hierarkiske og alder gir posisjon. Den eldre har autoritet, og den yngre viser alltid respekt for den eldre. Mange fremmedkulturelle i Norge har vokst opp i samfunn hvor det er forskjell på kjønn, hvor det ikke er likestilling og hvor det er aldersmessig rangsforskjell, sa hun.

– Men samtidig som vi snakker om kulturforskjeller, må vi ikke gjøre for mye nummer ut av det. Vi skal ikke forstå oss i hjel og vi må si i fra, ellers blir vi falske og utydelig. Det er grenser for hva man i kulturens navn skal finne seg i, og det å ikke tørre å si i fra er så typisk for nordmenn, sa sosialantropologen.

Nordmenn er utydelige

– Problemet for mange innvandrere, er at nordmenn er så utydelige. Vi gir ikke klare nok beskjeder, vi har ikke klare nok regler, og det er uklart hvem som bestemmer over hvem. Selv kommer de fra samfunn hvor dette er klart definert. Tydeliggjøring er viktig, og vi nordmenn er dårlige på det. Her flyter ting, og det gjør det ikke i de samfunn ikke-vestlige leger kommer fra. Mye av samhandlingen i enkelte kulturene handler om å passe på at man ikke skal tape ansikt. I muslimske samfunn er man fra man er bittert lært opp til å tenke at man ikke må krenke andre. Hos oss opplever vi

ofte dette som dobbeltmoral, men i Midt-Østen og Asia er det mer utbredt at du i samhandling med andre skal være forsiktig, så du ikke krenker en person ansikt til ansikt. En «dårlig tilbakemelding» går derfor ofte gjennom et mellomledd. Krenkelsen henger så løst at folk krenkes hele tiden, men de er også mye bedre enn oss på forsoning, sa Wikan.

Behandling ut fra posisjon

– Mange leger som kommer til Norge, kommer fra samfunn hvor det er vanlig med forskjellsbehandling. I Asia får f.eks. pasienter særbehandling hvis de har høy autoritet, og også i Midt-Østen får folk ulik behandling ut fra hvilken posisjon de har, fortalte Unni Wikan.

– I Asia generelt gir man ikke budskapet om en dødelig sykdom direkte til pasienten. Man tenker at det er håp når det er liv og formulerer budskapet på en annen måte og gjerne til noen i familien, sa hun. – Når det gjelder psykiske lidelser, er dette i enkelte samfunn mer stigmatiserende enn hos oss. I Midt-Østen, Indonesia og Vietnam snakker ingen om at man har en psykisk lidelse, men man betegner det som en eller annen fysisk lidelse, fordi påkjenningen for pasienten og familien ved å ta innover seg at det er en psykisk lidelse er for stor, sa Unni Wikan avslutningsvis.

Lisbet T. Kongsvik

lisbet.kongsvik@legeforeningen.no
Avdeling for informasjon og helsepolitikk

Sorgen ved å forlate sitt land

– I integreringsdebatten i Norge savner jeg snakk om den indre integreringen.

Det fortalte den iransk-norske psykiateren Shahram Shaygani til avdelingsledere og støtteleger om det å komme som asylsøker til Norge og å etablere seg som utenlandsk lege.

Dramatisk flukt

Shahram Shaygani flyktet fra Iran til Norge som nittenåring i 1988. – Jeg var motstander av fundamentalisme og måtte forlate Iran på få timer. I løpet av bare 15 minutter måtte jeg forlate hjemmet mitt, mine foreldre og mine venner og kaste meg

ut i en farlig flukt fra Iran, sa han. Etter en dramatisk flukt over fjellene til Tyrkia, kom Shaygani til Norge og til asylmottaket på Orkdal. Her tok han videregående skole på ett år og kom direkte inn på medisinstudiet i Oslo. Han jobber i dag som psykiater ved Klinikk rus og avhengighet, Aker universitetssykehus HF.

En sorgprosess

– Jeg følte meg ensom, redd og forsto ikke språket da jeg ankom Fornebu, sa Shaygani. – Her har jeg ingen, tenkte jeg. – Mange

innvandrere opplever som meg en sterk angst for det ukjente, for det å være alene og for å kjenne på tapet og sorgen. Jeg tror en innvandrertil Norge må forholde seg til en sorgprosess som ikke er lett. Mange innvandrere dere møter kan være i en sorgprosess uten at de vet om det selv. Jeg kjenner denne sorgen akkurat nå bare ved å snakke om det, sa han.

Shaygani fortalte at han som fersk student i Oslo f.eks. ikke visste hva juleferie var. – Jeg fant venner fort, men det første året som student satt jeg alene på hybelen